



Zemkopības ministrija

Proteīnaugu, t.sk pākšaugu audzēšanas attīstības iespējas Latvijā

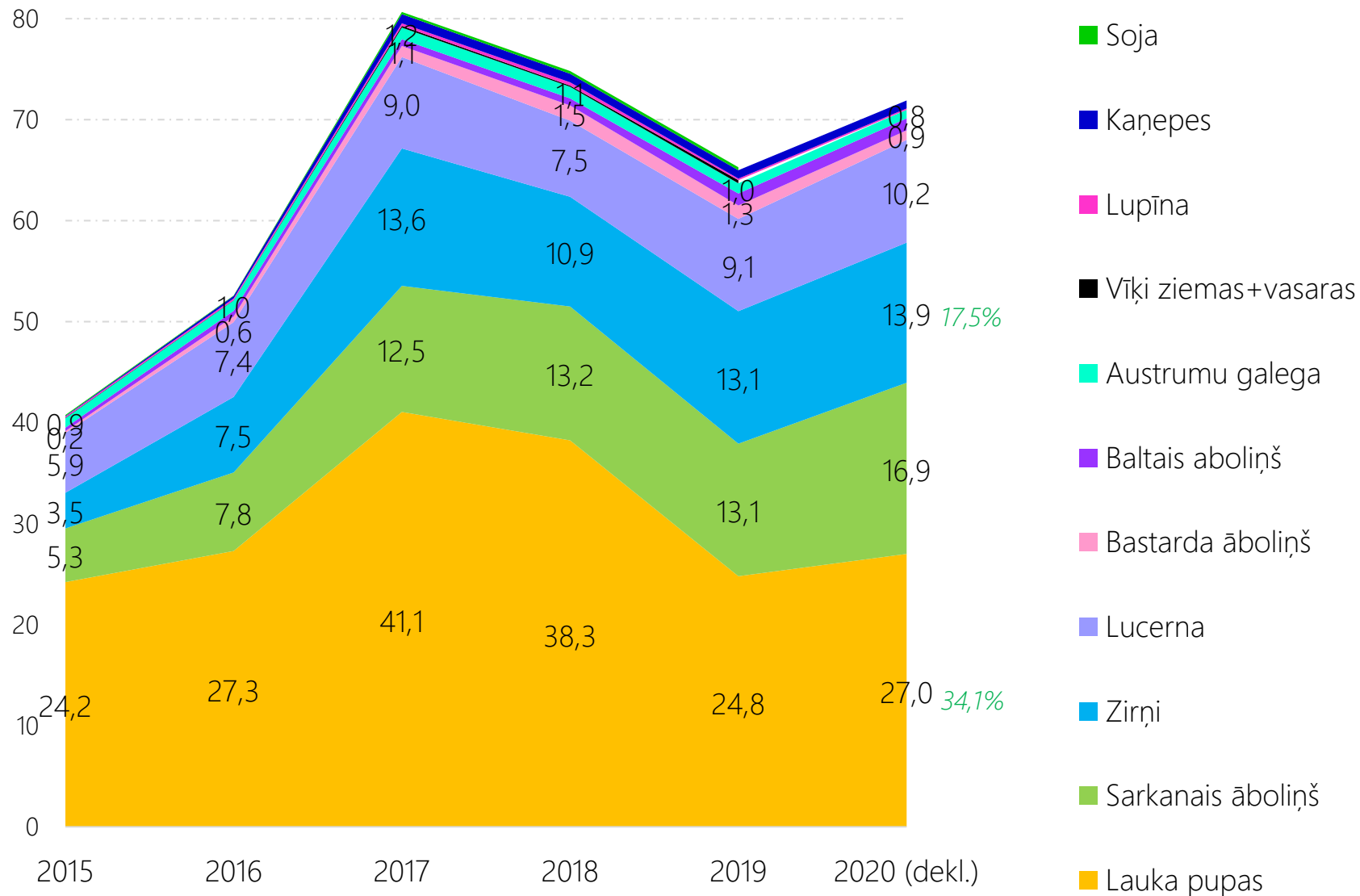
28.01.2021.

SATURS

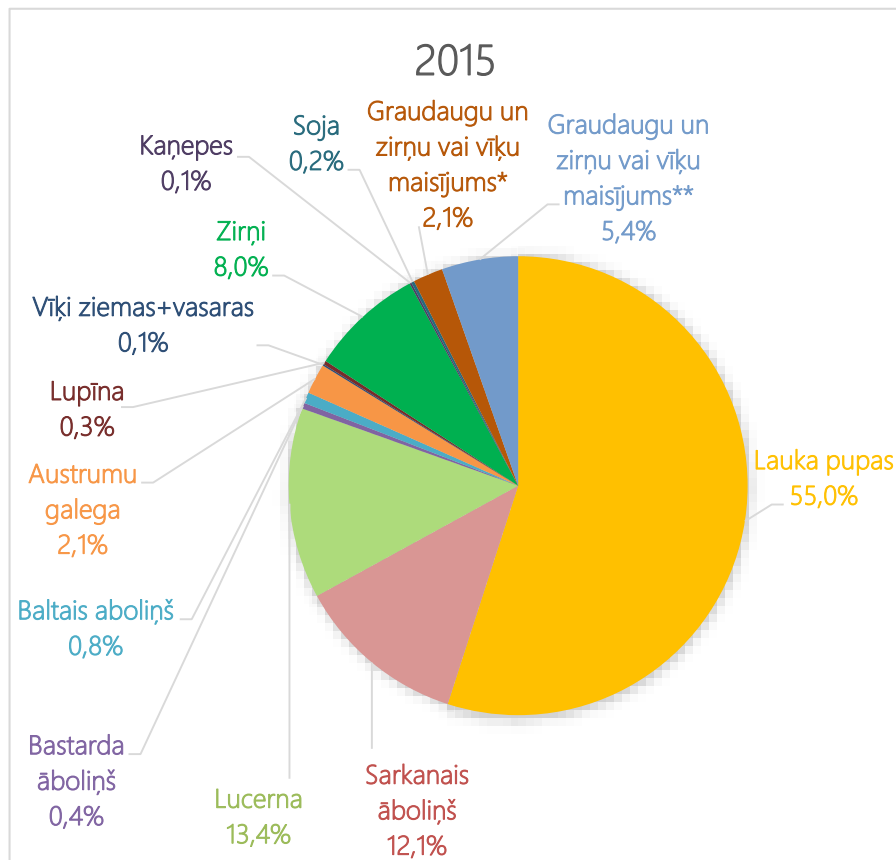
1. Situācija Latvijā, pākšaugu audzēšanas apjomi, izmaiņas pa gadiem
2. Proteīnaugu audzēšanas jautājuma aktualizācija ES
3. KLP loma un pākšaugu devums Zaļā kursa mērķu sasniegšanai
4. Ražošana un tirdzniecība Eiropas valstīs

1. Situācija Latvijā, pākšaugu audzēšanas apjomi, izmaiņas pa gadiem

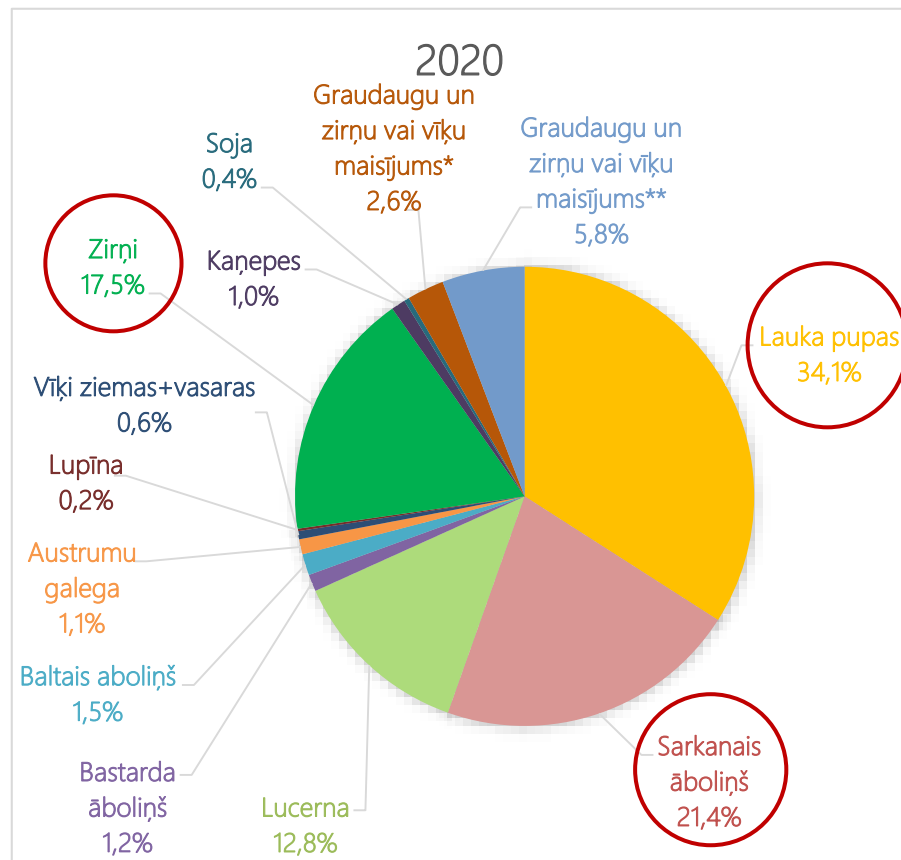
1.1. Proteīnaugu platības 2015.- 2020. gads, tūkst. ha



1.2. Proteīnaugu platību izmaiņas, %



43 837 ha

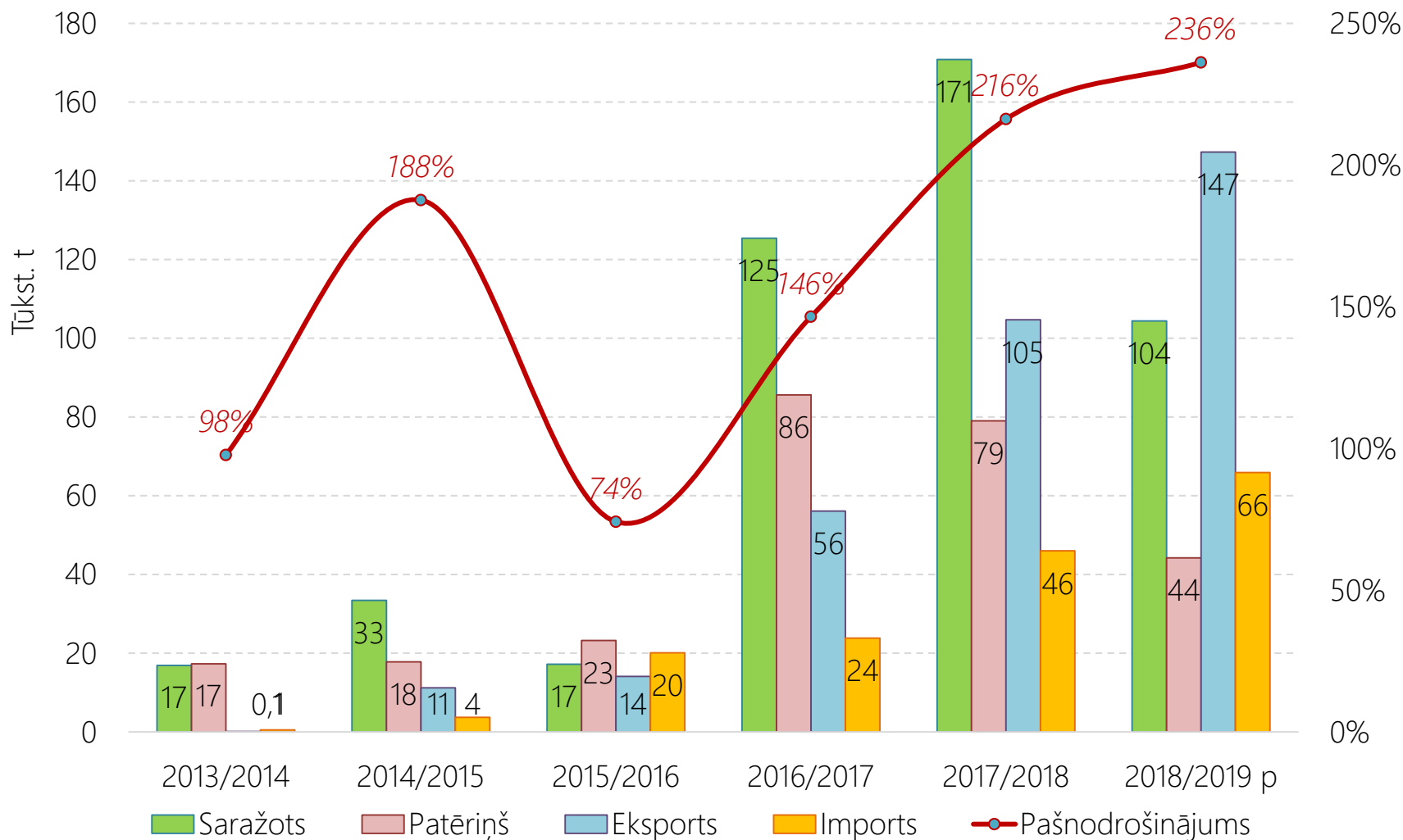


79 314 ha

* - Graudaugu un zirņu vai vīķu maisījums ar stiebrzāļu vai tauriņziežu pasēju, kur proteīnaugi >50%

** - Graudaugu un zirņu vai vīķu maisījums, kur proteīnaugi >50%

1.3. Nokulto pākšaugu* bilance Latvijā

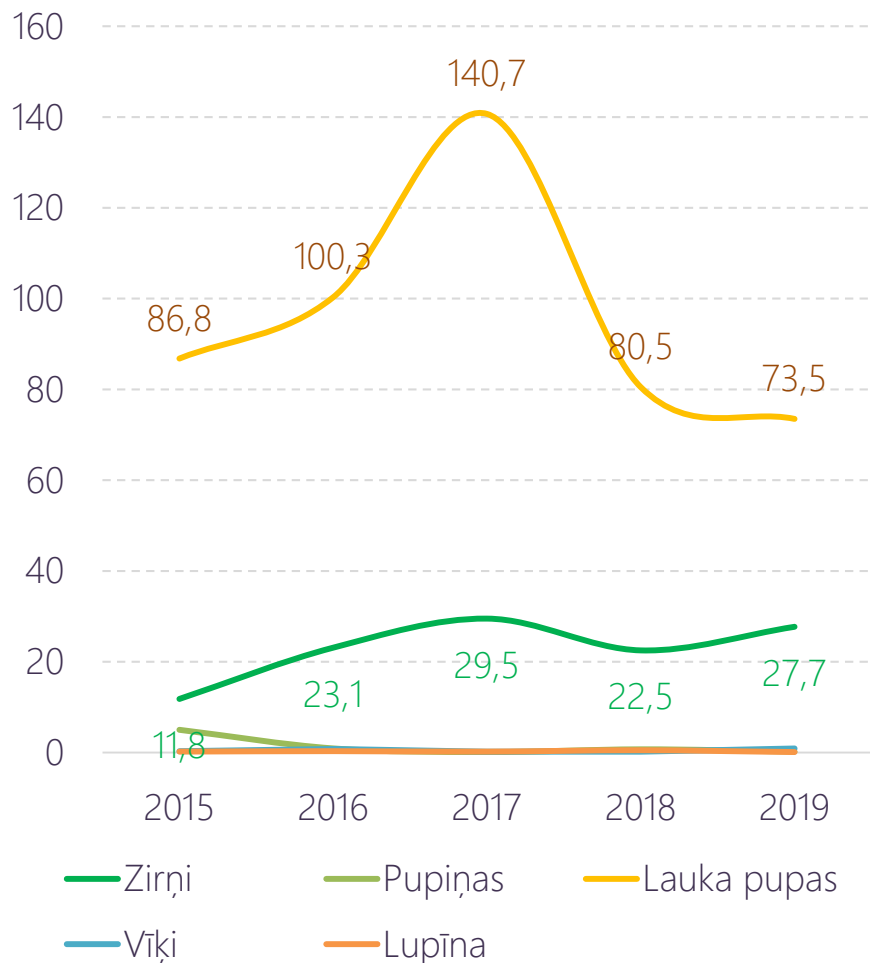


* - 410 Lauka pupas, 415 Dārza pupiņas, 420 Zirņi, 425 Aunazirņi, 430 Lupīna (saldā jeb dzeltenā, baltā, šaurlapu), 435 Lēcas, 441 Vīķi, vasaras, 442 Vīķi, ziemas, 450 Vīķi

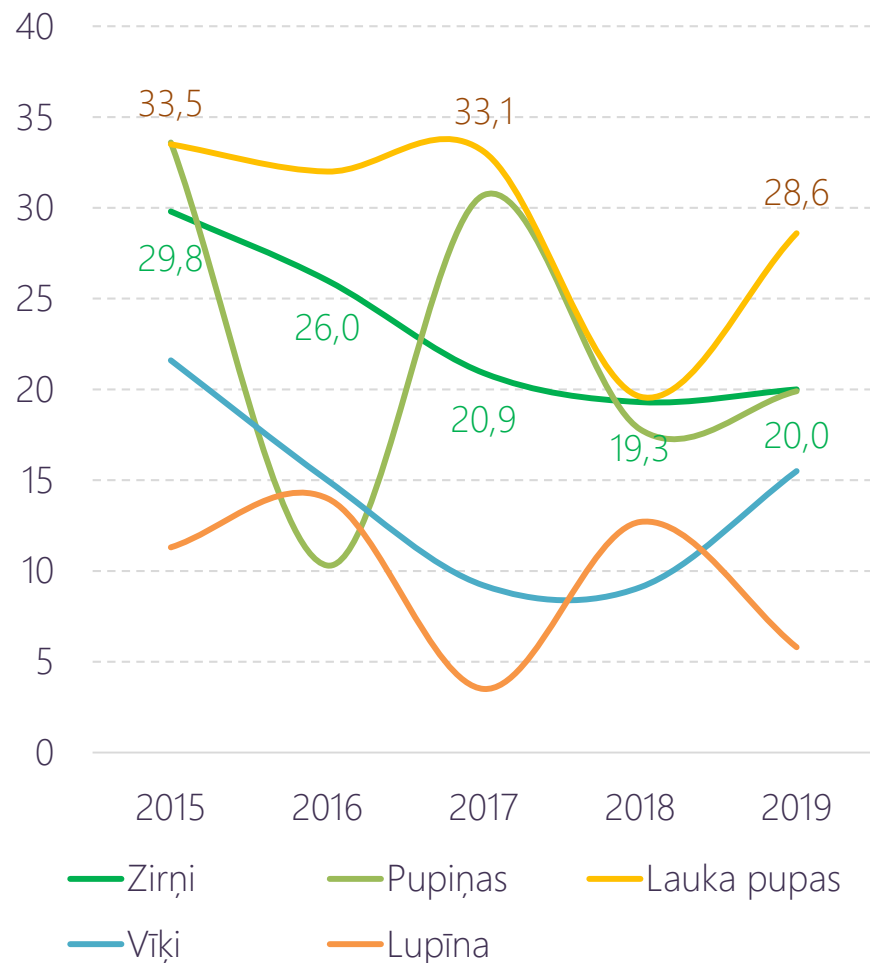
ZM sagatavots attēls pēc LAD datiem

1.4. Pākšaugu kopraža un ražība

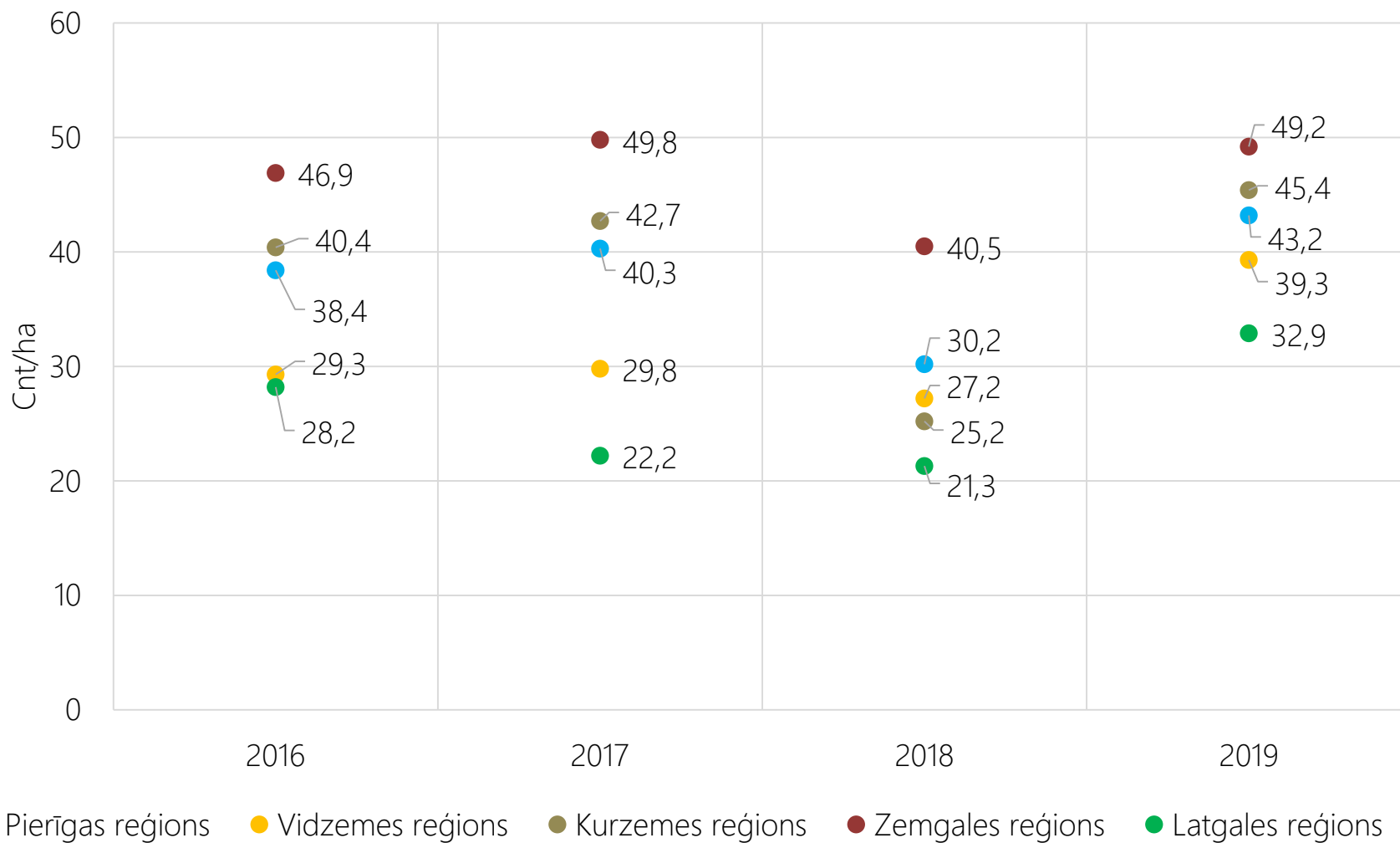
Kopraža, tūkst. t



Vidējā ražība, cnt/ha



1.5. Pākšaugu ražība pa reģioniem



2. Proteīnaugu audzēšanas jautājuma aktualizācija ES

2.1. Eiropas Parlamenta aicinājums izveidot Eiropas stratēģiju proteīnaugu popularizēšanai (2018)

- ✓ **Atbalstīt**, jo īpaši ar KLP, **sojas audzēšanu ES**, padarot to rentablu un konkurētspējīgu
- ✓ Veicināt augstas kvalitātes augu proteīnu ražošanu, kas **nesatur ĢMO**, nodrošinot skaidru izsekojamību un marķēšanu
- ✓ **Izstrādāt kritērijus lopbarības importam**, lai veicinātu ilgtspējīgu proteīnaugu audzēšanu arī trešās valstīs
- ✓ **legūt jaunas zināšanas** un nodrošināt informācijas nodošanu tālāk
- ✓ **Palielināt atbalstu lauksaimniekiem** un konsultāciju pakalpojumus, lai veicinātu graudaugu un lopbarības proteīnu ilgtspējīgu ražošanu

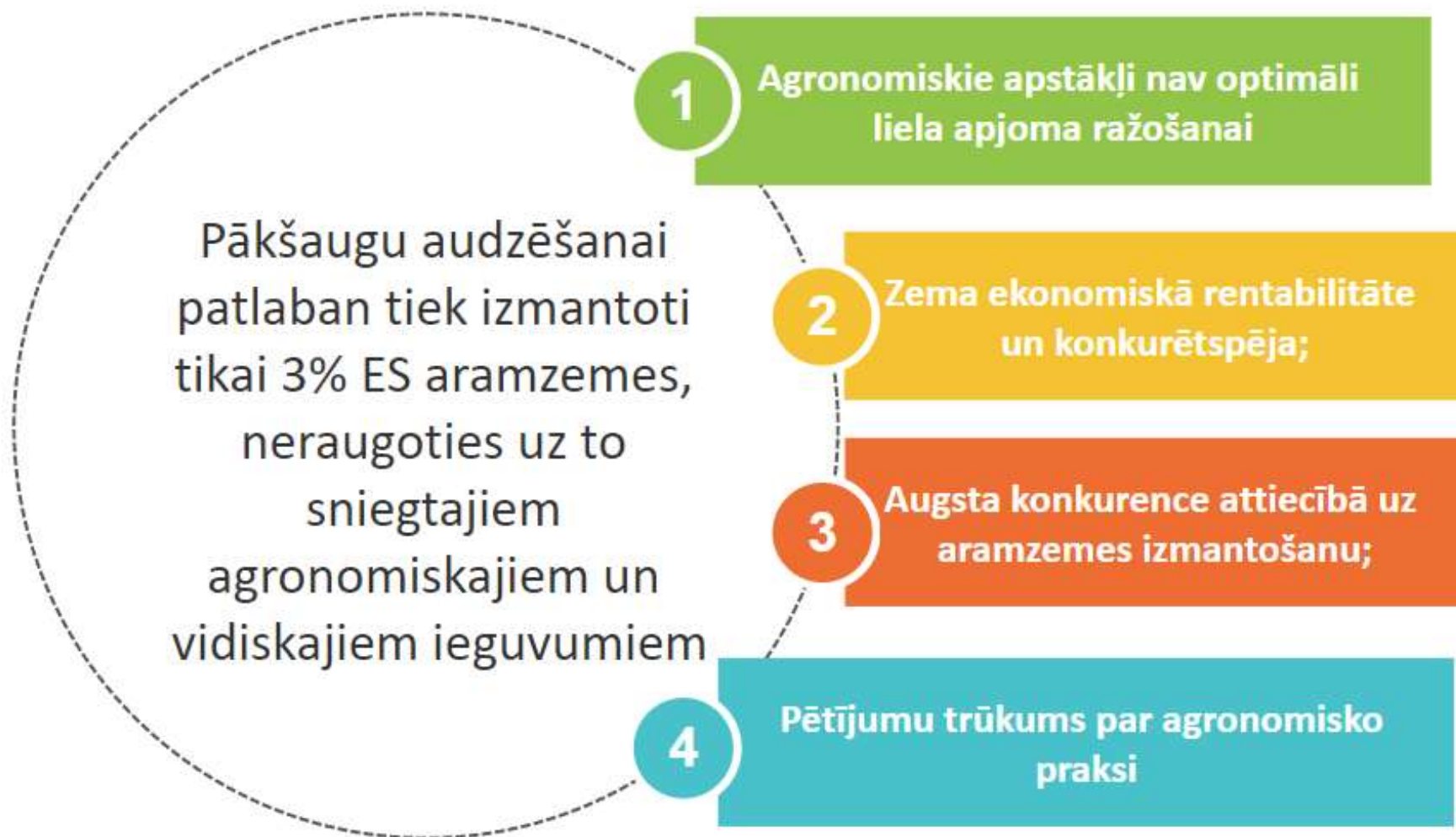


2.2. EK mērķi un ieteikumi attiecībā uz proteīnaugu ražošanas attīstību ES (2018)



- ✓ Atbalstīt lauksaimniekus, kas audzē proteīnaugu kultūras (KLP)
- ✓ Veicināt konkurētspēju, izmantojot pētniecību un inovācijas
- ✓ Uzlabot tirgus analīzi un pārredzamību, izmantojot labākus augu valsts proteīnu uzraudzības instrumentus
- ✓ Popularizēt augu valsts proteīna devumu uzturam, veselībai, klimatam un videi
- ✓ Uzlabot zināšanu un paraugprakses apmaiņu

2.3. ES augu proteīnu nozares sarežģījumi



• <https://www.arc2020.eu/eu-protein-plan-positive-caveats/>

• http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-6495_en.htm

3. KLP loma un pākšaugu devums Zaļā kursa mērķu sasniegšanai

3.1. KLP instrumenti proteīnaugu atbalstam

- ✓ **zaļināšanas maksājums** — iespēja audzēt noteiktus slāpekli piesaistošus kultūraugus, kas labvēlīgi ietekmē ekoloģiski nozīmīgu platību bioloģisko daudzveidību, un izpilda kultūraugu dažādošanas prasību
- ✓ **brīvprātīgi saistītais atbalsts** — atbalsts nozarēm, kas saskaras ar zināmām grūtībām, lai saglabātu pašreizējo ražošanas līmeni
- ✓ **lauku attīstības programmas** — piemēram, zināšanu pārnese, konsultāciju pakalpojumi, sadarbība un inovācijas, kā arī ieguldījumu instrumenti

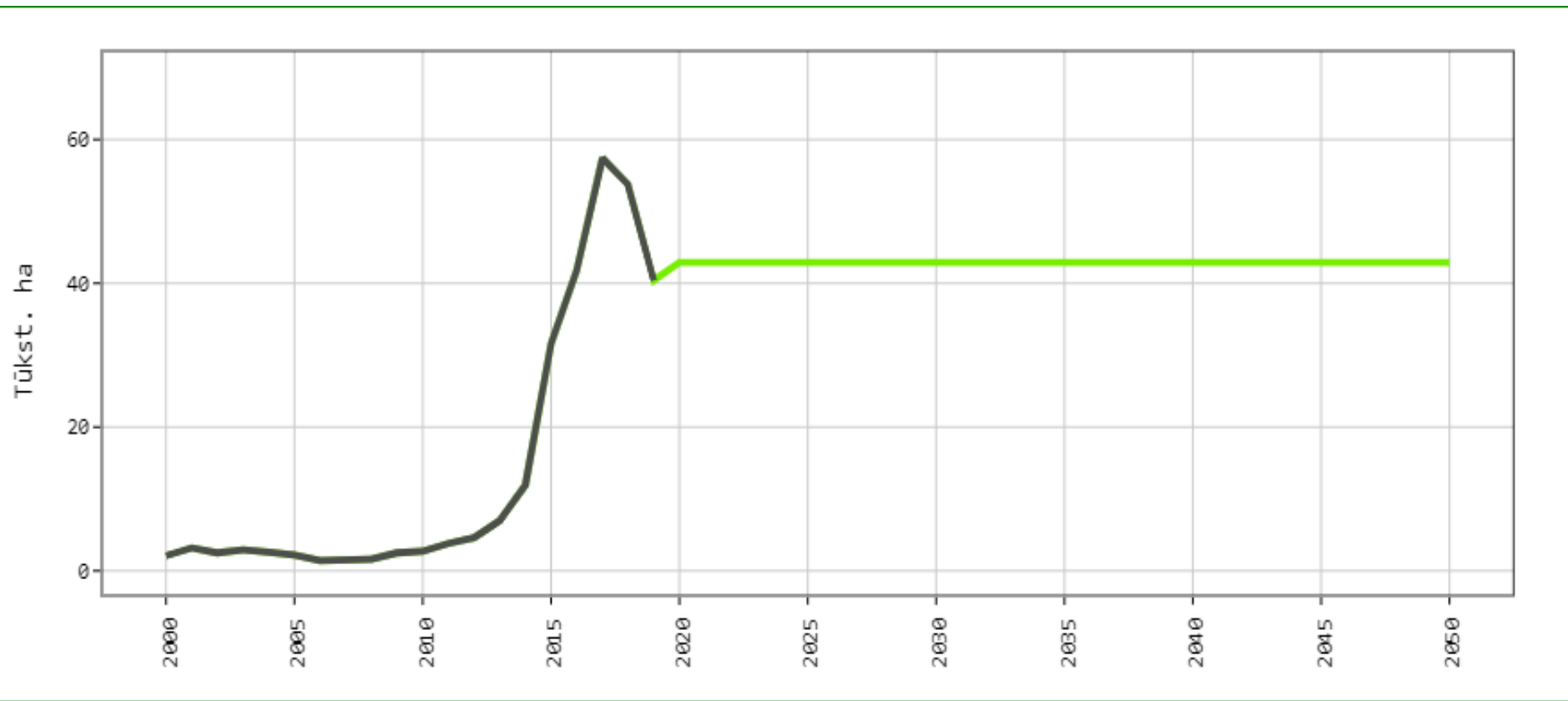
Šie pasākumi kopā ar pozitīvu tirgus vidi pēdējos gados ir veicinājuši pozitīvu tendenci, kā arī proteīnaugu ražošanas pieaugumu ES.

3.2. Brīvprātīgi saistītā atbalsta par proteīnaugiem finansējums, hektāri un atbalsttiesīgie kultūraugi

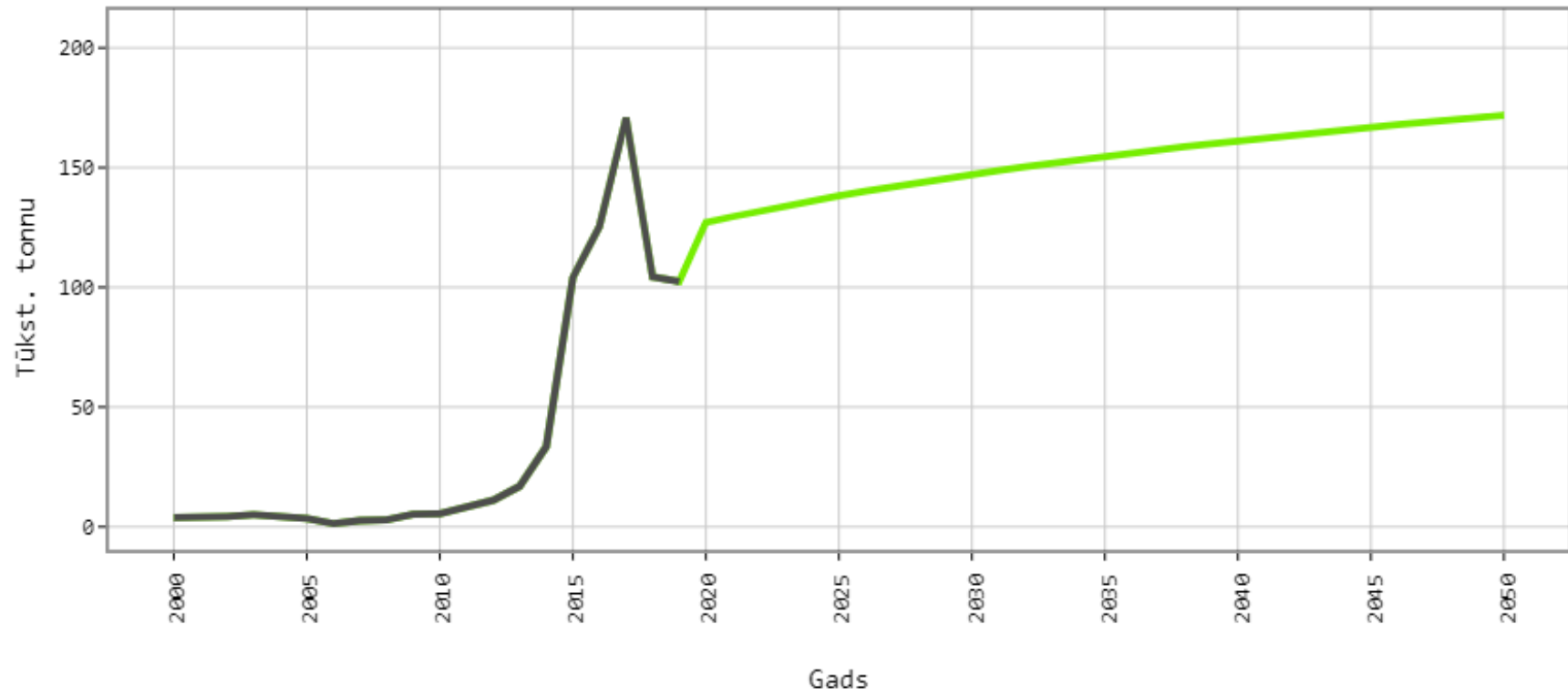
Gads	Likme, EUR/ha	BSA hektāri	Pieejamais finansējums, milj. EUR	Atbalsttiesīgie kultūraugi
2015.	82,48	43 837	3,62	Lauka pupas, zirņi, vīķi, lupīna, lucerna, ausrtrumu galega, soja, kaņepes, sarkanais āboliņš, bastarda āboliņš vai balatais āboliņš
2016.	72,39	56 789	4,12	
2017.	54,02	84 344	4,61	
2018.	63,20	80 425	5,12	
2019.	75,98	72 485	5,60	
2020.	77,59	79 314	6,06	
2021.	80	78 055	6,28	
2022.	82		6,38	
2023.	115		5,87	Lauka pupas, zirņi, viengadīgā lupīna, soja, dārza pupiņas, kaņepes
2024.	119		6,03	
2025.	122		6,19	
2026.	125		6,35	
2027.	125		6,35	

* ZM plāno, ka par vīķiem, lucernu, galegu un āboliņu nākamā periodā varēs saņemt eko-shēmas maksājumu.

3.3. Pākšaugu audzēšanas prognoze līdz 2050.gadam, tūkst. ha



3.4. Saražotais pākšaugu apjoms un tā prognoze Latvijā 2005.-2050. gadā, tūkst.t



3.5. EK Zaļā kursa stratēģija “No lauka līdz galdam” paredz:



- līdz 2030.gadam samazināt ķīmisko pesticīdu lietošanu un risku par 50%
- līdz 2030.gadam samazināt arī bīstamāko pesticīdu lietošanu par 50%



- mazināt barības vielu zudumus par vismaz 50 %, turklāt nodrošinot, ka netiek pazemināta augsnes auglība
- līdz 2030.gadam samazināt mēslošanas līdzekļu lietošanu vismaz par 20%.



- Atbalstīt ES audzētu augu proteīnu, lai mazinātu atkarību no kritiski svarīgām dzīvnieku barības sastāvdaļām
- Veicināt ilgtspējīgu pārtikas patēriņu, jo pilngraudu graudaugu, augļu un dārzeņu, pākšaugu un riekstu patēriņš ir nepietiekams



- Pētniecības un inovāciju programmā “Apvārsnis Eiropa” vērtēt kā palielināt alternatīvu proteīnu pieejamību un avotus kā augu proteīns

3.6. EK rekomendācijas Latvijai:

- ✓ Uzlabot saimniecību dzīvotspēju
- ✓ Paaugstināt lauksaimniecības sektora konkurētspēju un produktivitāti
- ✓ Uzlabot lauksaimnieku pozīcijas pārtikas piegādes ķēdē
- ✓ Padarīt lauksaimniekus izturīgākus pret riskiem
- ✓ Samazināt siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas
- ✓ Uzlabot augsnes barības vielu pārvaldību
- ✓ Stiprināt pasākumus, lai mazinātu visbīstamāko pesticīdu lietošanas apjomus un veicinātu ilgtspējīgu pesticīdu lietošanu
- ✓ Veicināt pāreju uz veselīgu un ilgtspējīgu uzturu, kas ietver vairāk augu izcelsmes produktu - vairāk augļu un dārzeņu, pilngraudu graudaugu, pākšaugu, riekstu un sēklu

3.7. Pākšaugu devums videi (1)

- ✓ Latvijā ir piemēroti klimatiskie apstākļi lauka pupu un zirņu audzēšanai
- ✓ Nākotnē iespējams būtisks ražības pieaugums, uzlabojot audzēšanas agrotehniku
- ✓ Pākšaugu ražība ir mainīga atkarībā no laika apstākļiem un tradicionāli tā ir zemāka nekā graudaugu ražība
- ✓ Pākšaugi nodrošina daudzveidību saimniecību augu maiņā un augsnes auglības saglabāšanos
- ✓ Pākšaugu sektoram ir liela nozīme lopkopības nozarē, jo tas ir augstvērtīgs lopbarības izejvielu avots



3.8. Pākšaugu devums videi (2)

- ✓ Visi pākšaugi parasti bagātīgi zied, tādējādi tie atstāj lielu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību, ņemot vērā, ka tos apputeksnē kukaiņi un it īpaši bites
- ✓ Veic augsnes uzlabošanu - uzlabojas ūdens infiltrācija, samazinās ražošanas izmaksas, palielinās ražas
- ✓ Zirņu audzēšana ir viens no videi draudzīgākajiem, un augu sekai nepieciešamākajiem pasākumiem, šī brīža Eiropas klimata pārmaiņu un vides politikas kontekstā
- ✓ Zirņu audzēšana samazina CO₂ nospiedumu, slāpekļa minerālmēslojuma pielietojumu augu sekā, un tādējādi arī izskalošanos un iztvaikošanu
- ✓ Zirņi ir vismazāk ūdens prasīgā kultūra



3.9. Pākšaugu audzēšanas ietekme uz resursiem (R) un vidi (E) no 4 skatu punktiem

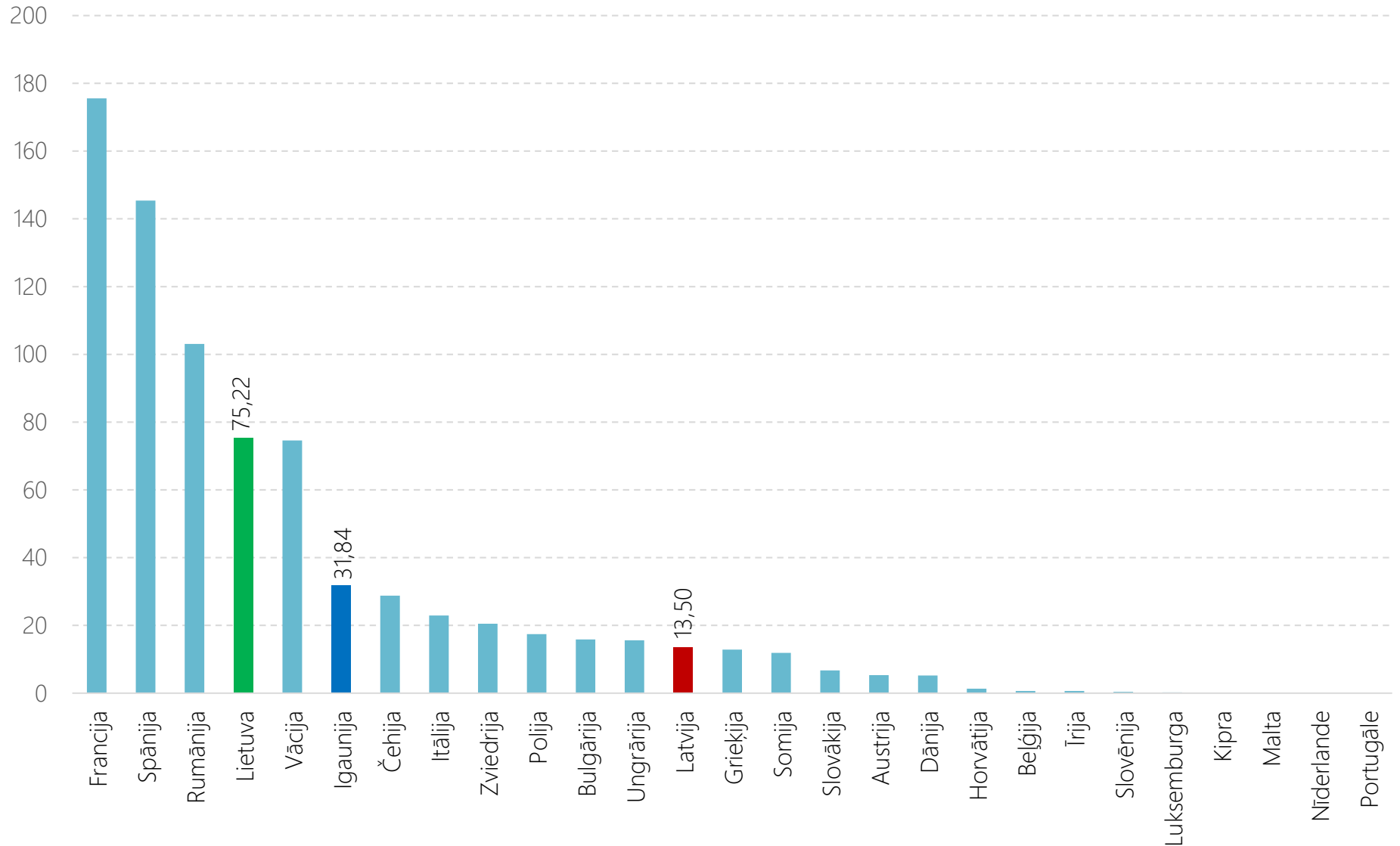
Process	Pats augs	Saimniecība	Lauksaimniecība un pārtika	Globāli
Bioloģiskā slāpekļa fiksācija	<p>(R) Nav jālieto N mēslojums</p> <p>(E) Samazina N₂O emisijas</p> <p>(E) veicina bioloģiskās daudzveidības izmaiņas augsnē</p>	<p>(R) Ietaupījums uz N mēslojuma rēķina, jo tas nav jālieto</p>	<p>(R) Samazinās fosilās enerģijas izmantošana (dabas gāze)</p> <p>(E) Samazināt CO₂ emisijas rūpniecībā</p>	<p>(E) Samazinās SEG emisijas pasaulē</p>
Proteīna sintēze	<p>(R) Zemāka sēklu ražība (salīdzinājumā ar labību), bet augstāka olbaltumvielu sintēze</p>	<p>(R) Palielina saimniecībās nodrošinājumu ar olbaltumvielām</p>	<p>(R) Nodrošina olbaltumvielu daudzveidību no augkopības</p>	<p>(R) Samazinās pieprasījums pēc sojas pasaulē</p> <p>(E) Tieši samazina zemes lietošanas maiņas ietekmi</p>

3.10. Pākšaugu audzēšanas ietekme uz resursiem (R) un vidi (E) no 4 skatu punktiem

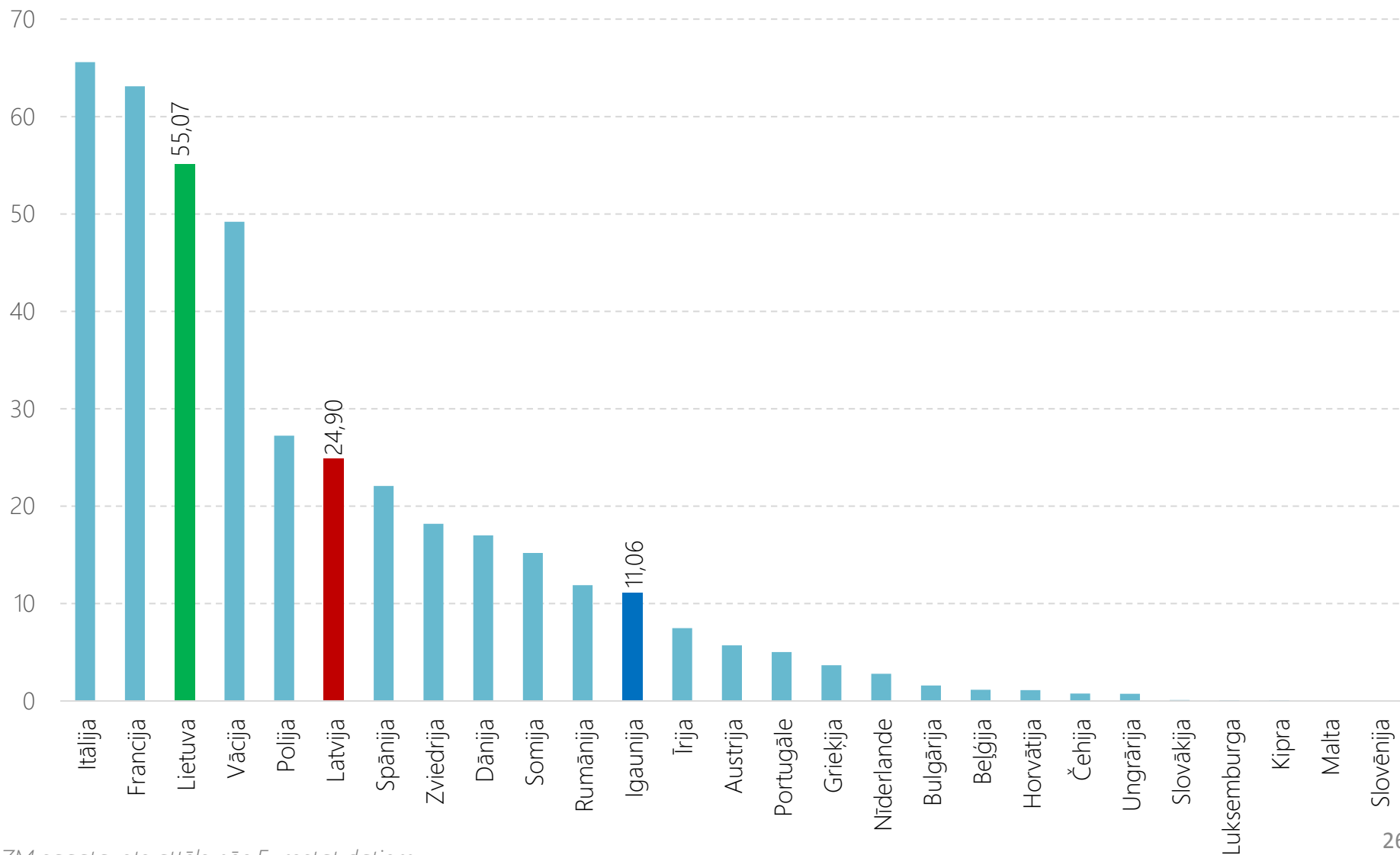
Process	Pats augs	Saimniecība	Globāli
N pārmaiņas augsnē	(E) Samazina N ₂ O emisijas	(E) Ietekme uz nitrātu izskalošanos un emisijām gaisā	(E) Samazinās SEG emisijas pasaulē
Augsnes uzlabošana		(R) Uzlabojas ūdens infiltrācija, samazinās ražošanas izmaksas, palielinās ražas	
Augsnes oglekļa piesaiste	(R) Pozitīva augsnes oglekļa bilance	(R) Palielinās organisko vielu saturs augsnē, augstākas un stabilākas ražas	(E) Augsnes oglekļa sekvestrācija (oglekļa dioksīda piesaistīšana) (maza ietekme)

4. Ražošana un tirdzniecība Eiropas valstīs

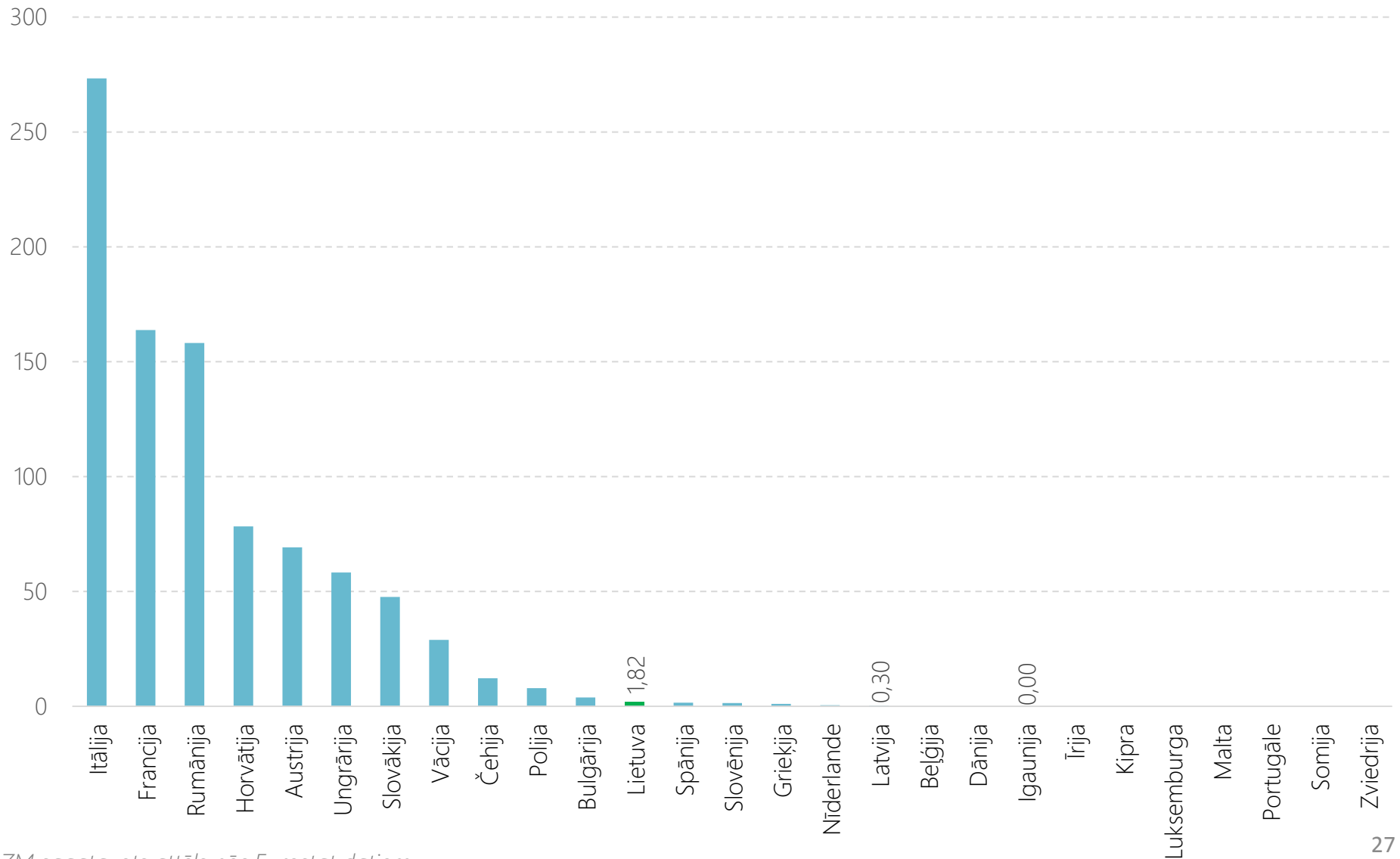
4.1. Zirņu platības Latvijā un ES 2019. gadā, tūkst. ha



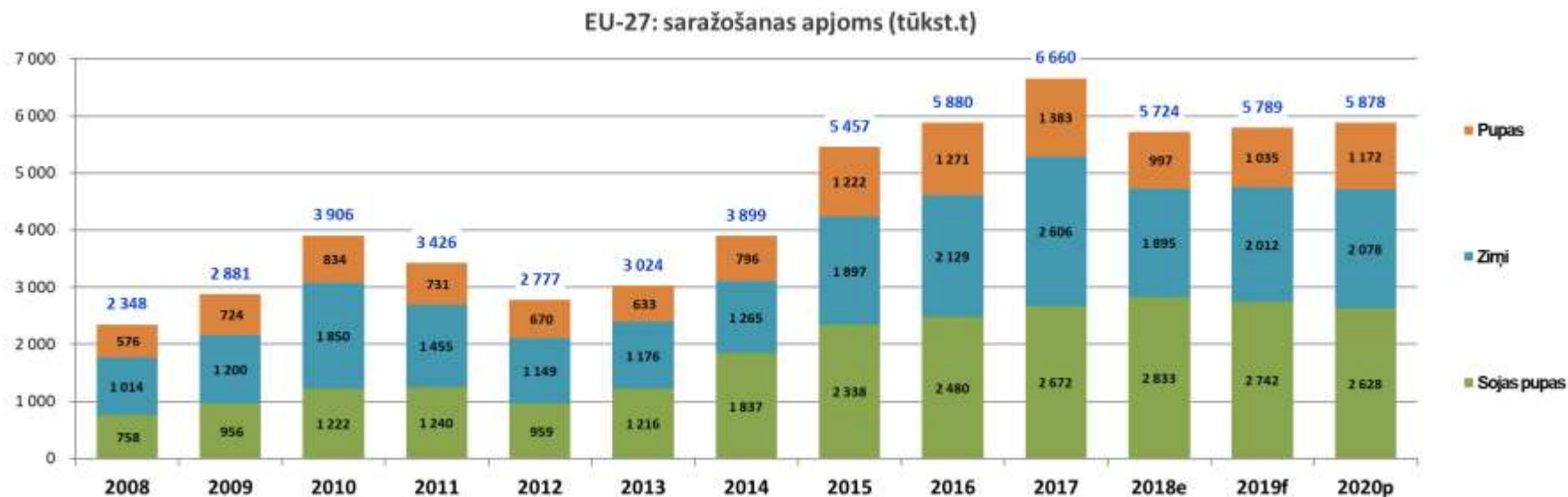
4.2. Lauka pupu platības Latvijā un ES 2019. gadā, tūkst. ha



4.3. Sojas platības Latvijā un ES 2019. gadā, tūkst. ha



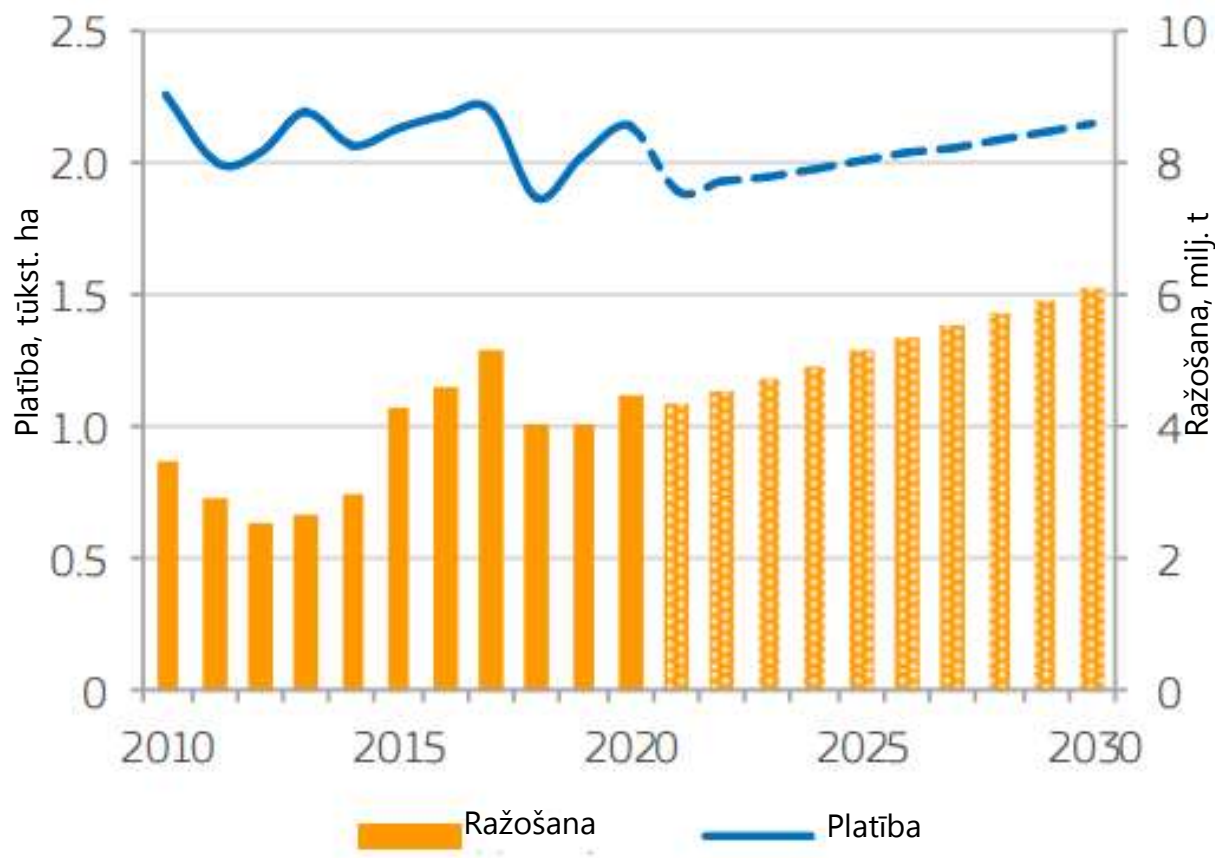
4.4. Pākšaugu saražotais apjoms ES-27



- ✓ Prognozes liecina, ka Latvija 2020./2021. gadā saražos 6,3% pupas un 1,4% zirņus no ES kopējā saražotā apjoma

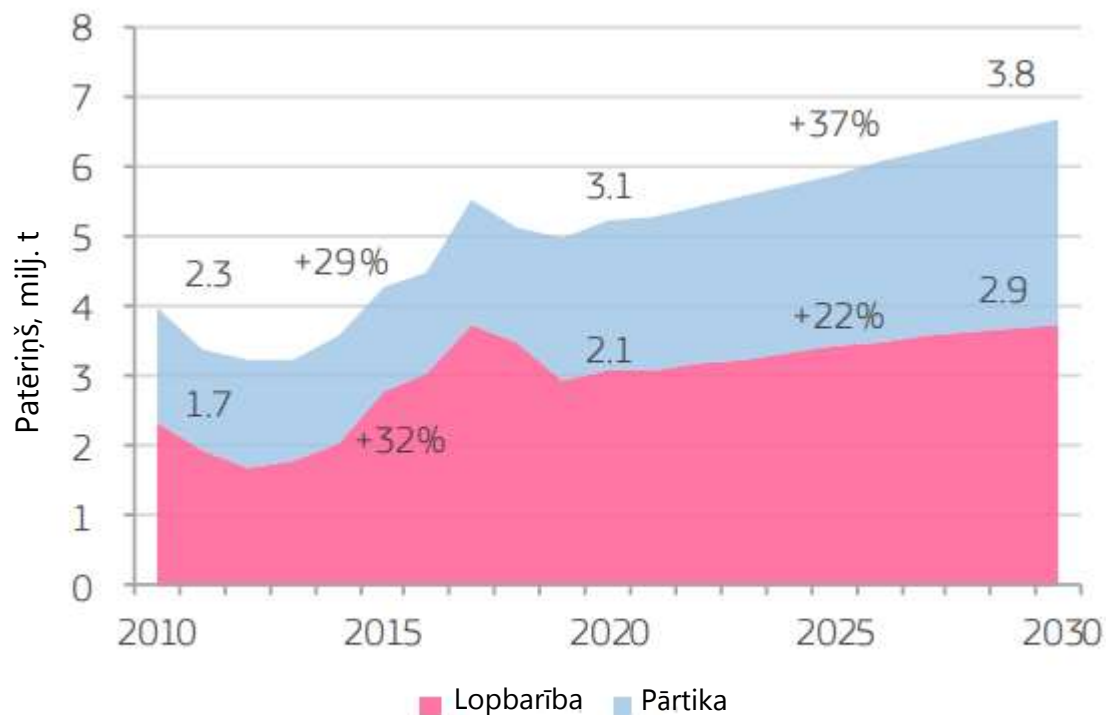
4.5. ES proteīnaugu ražošanas attīstības tendences līdz 2030. gadam

- Pēdējo 10 gadu laikā proteīnaugu platība ES ir palielinājusies. To veicina politiskie stimuli un iekšzemes patēriņa pieaugums
- Ražība pieaugs arī turpmākajos gados, pateicoties pētniecībai, inovācijām ģenētikā un lauksaimniecības prakses uzlabošanai



4.6. ES pākšaugu patēriņš līdz 2030. gadam

- Nākamajā desmitgadē iekšzemes tirgus pieaugums par 31% un 2030. gadā sasniegs 6,7 milj. t
- Pieaugumu veicinās patēriņa kāpums (+3,9% gadā)
- Tas būs saistīts ar pieaugošu jēlproduktu patēriņu un plaukstošām pārtikas inovācijām, izmantojot augu izcelsmes olbaltumvielas



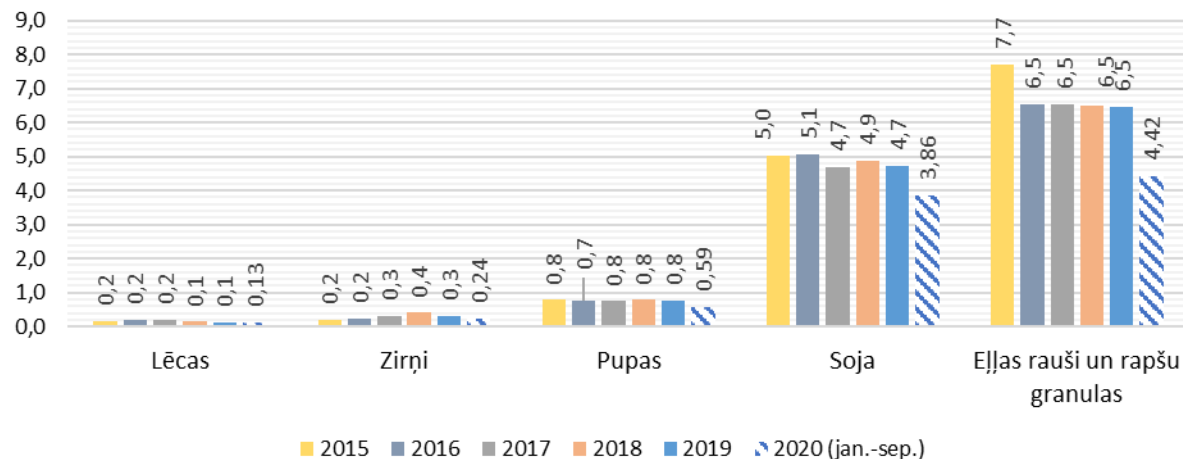
4.7. Tirdzniecība ar proteīnaugiem ES - imports

Pupu un zirņu
imports:

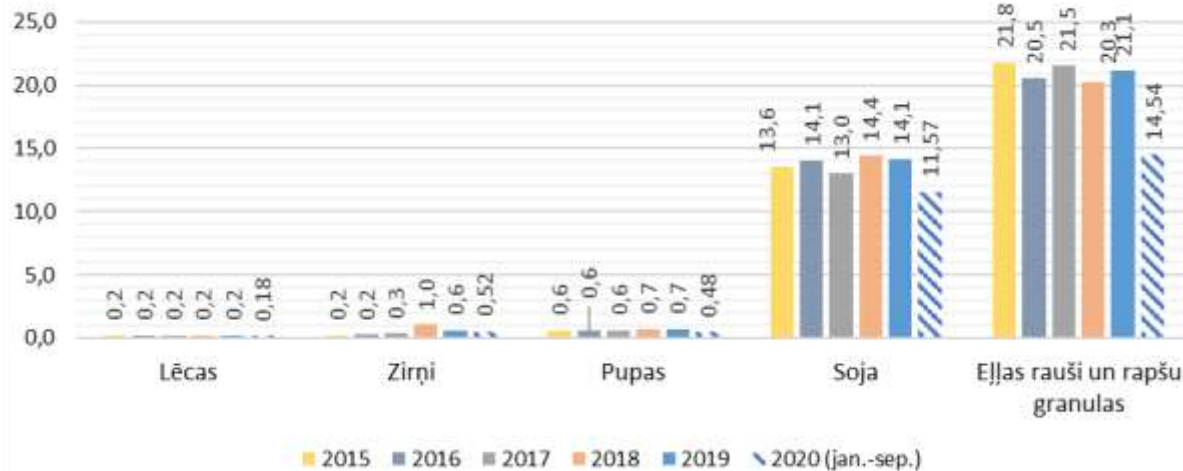
**TOP 3
importa
valstis**

1. ASV
2. Brazīlija
3. Kanāda

Proteīnaugu imports ES no trešajām valstīm (miljrd. EUR)



Proteīnaugu imports ES no trešajām valstīm (milj. t)

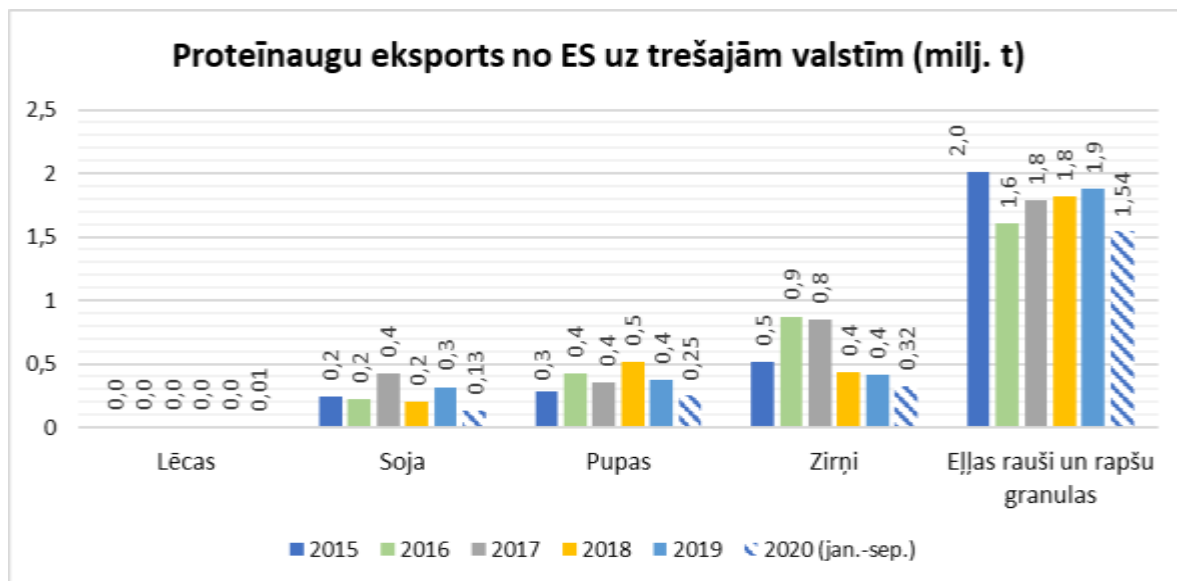
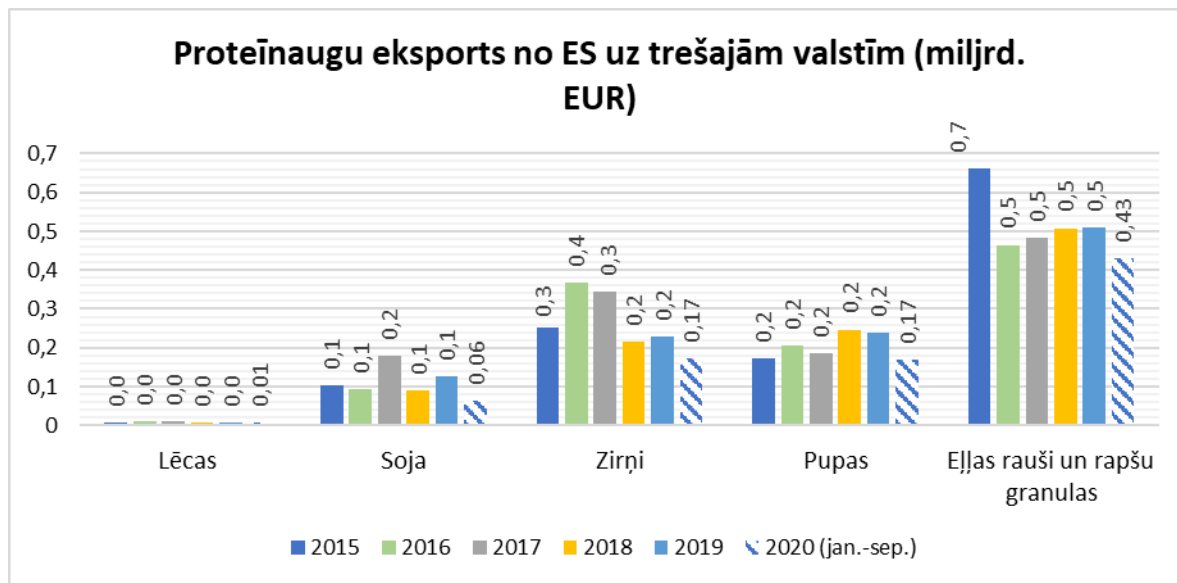


4.8. Tirdzniecība ar proteīnaugiem ES - eksports

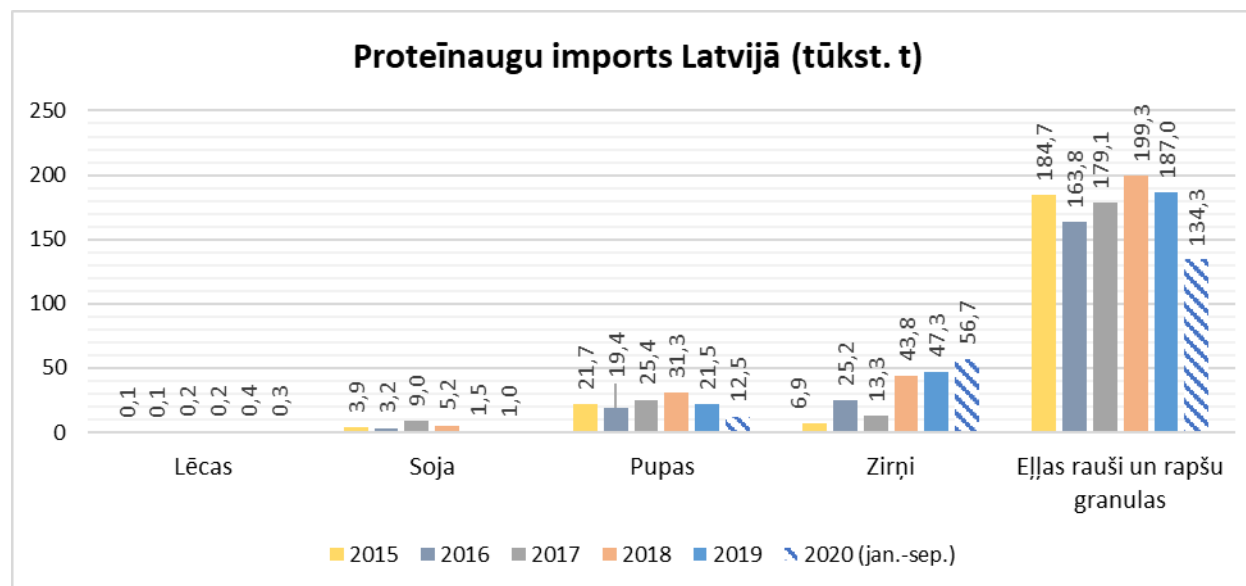
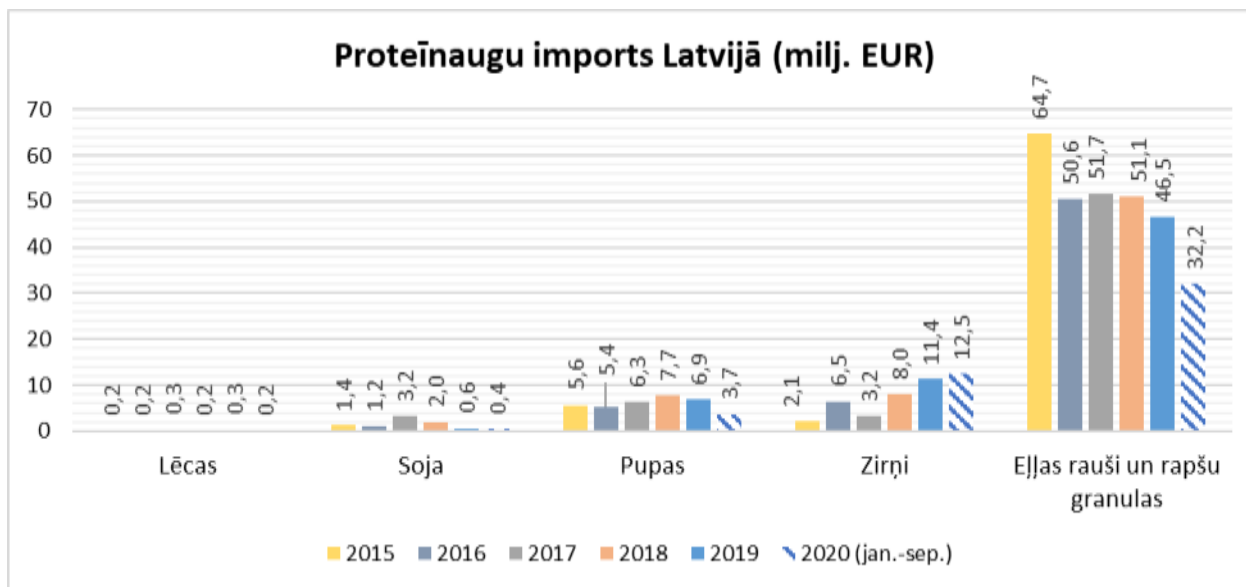
Pupu un zirņu eksports:

TOP 3 eksporta valstis

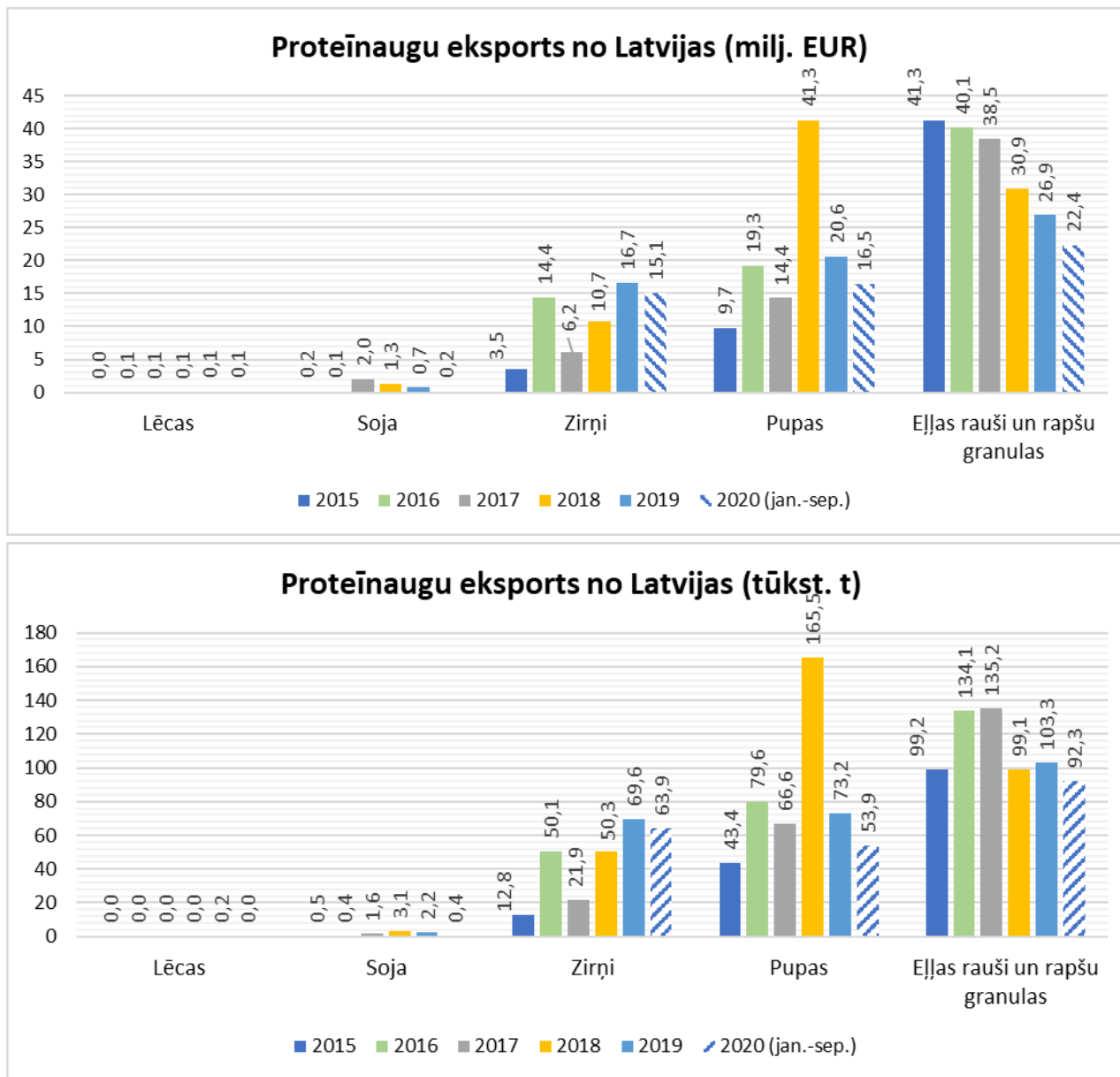
1. Lielbritānija
2. Ēģipte
3. Norvēģija



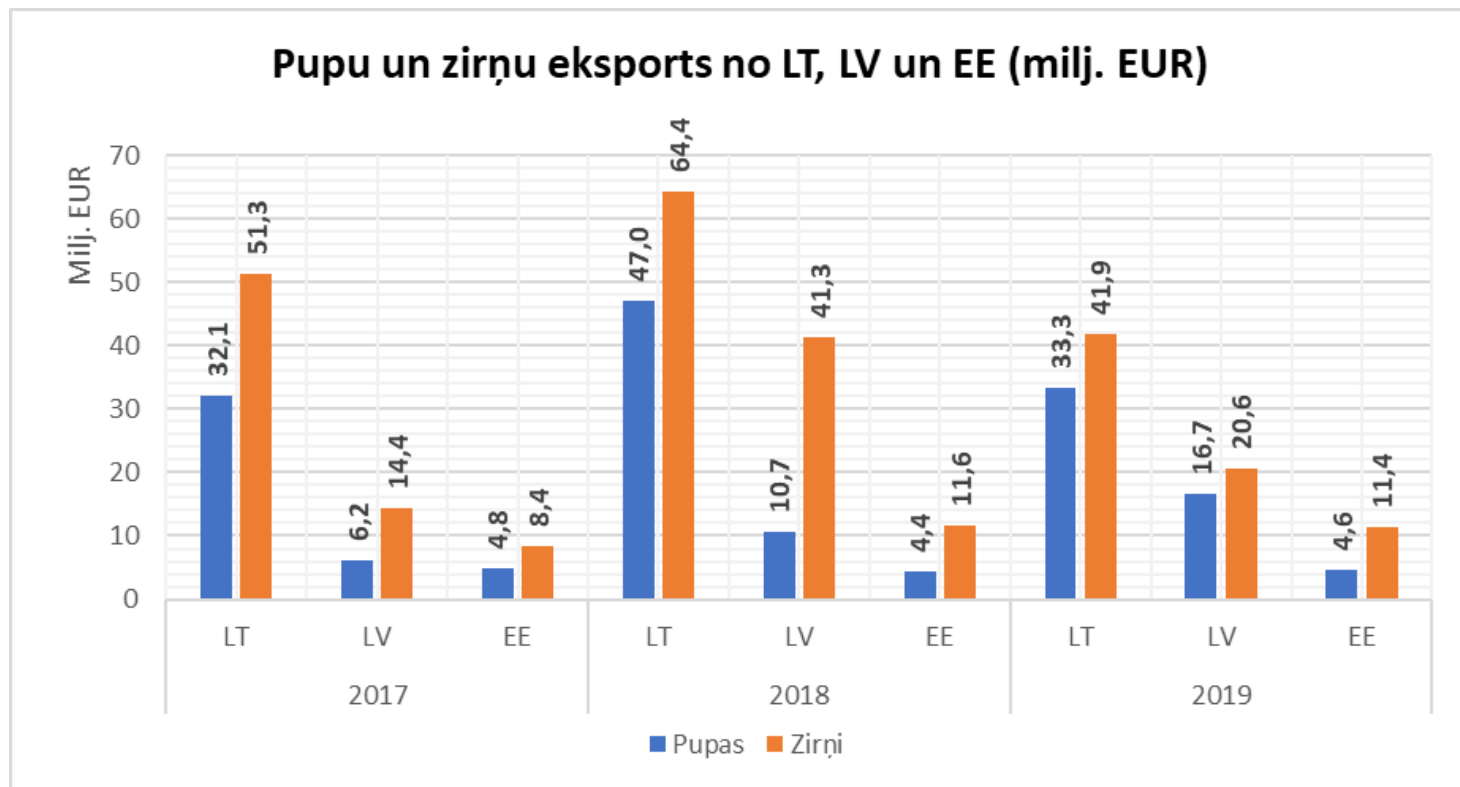
4.9. Tirdzniecība ar proteīnaugiem LV - imports



4.10. Tirdzniecība ar proteīnaugiem LV - eksports



4.11. Pupu un zirņu eksports, milj. EUR



TOP 3 eksporta valstis 2019. gadā		
	Pupas	Zirņi
Lietuva	Ēģipte, Latvija, Indija	Norvēģija, Francija, Beļģija
Igaunija	Ēģipte, Latvija, Lietuva	Norvēģija, Vācija, Latvija
Latvija	Ēģipte, Čehija, Lietuva	Norvēģija, Vācija, Lielbritānija



Zemkopības ministrija

PALDIES PAR UZMANĪBU!

